

SERRA**719** NOVEMBRE 2019 • 5,90 €**D'OR**

EL LLEGAT D'ORIOL MASPONS
MONTSE GISPert-SAÜCH
Entrevista a Joan B. Culla
David Pagès i Cassú
I de les renunciés...?
Gemma Altell
La utilitat de la indignació
Jordi Sánchez

El neofeixisme i la catalanofòbia
Ramon Pinyol i Torrents
Max Weber i el diable
Francesc-Marc Álvaro
Invitació al món de Jordi Alcaraz
Bernat Puigdollers
Marcel Riera, la seducció del vers
Miquel-Lluís Muntané

Narcís Bonet, el músic eloqüent
Mònica Pagès i Santacana
«Krapp», l'última cinta de Beckett
Jordi Coca
Ingrid Guardiola i l'era digital
Fèlix Edo Tena
Sílvia Bel. Passió pel teatre...
Núria Cañamares

Julián Ayesta i Joan Ferraté(r)

La connexió barcelonina

per Eduardo Suárez Fernández-Miranda

La fortuna editorial d'una novel·la de vegades depèn d'una sola persona que, al llarg del temps, hi ha tingut una relació especial. És el cas d'*Helena o el mar del verano*, de l'escriptor i diplomàtic de Gijón Julián Ayesta (1919-1996). La seva única novel·la —potser pensava com Italo Calvino que, «en el fons, el primer llibre és l'únic que compta, potser hauria d'escriure aquest i cap més»— es va publicar per primera vegada en la prestigiosa col·lecció «Ínsula» el 1952 sota els auguris de Vicente Aleixandre, el qual, ja als anys quaranta, havia tingut un gran interès pels seus relats apareguts en les principals revistes literàries de l'època: «Acanto», «Garcilaso» o «Destino». El 1958, la novel·la va formar part del catàleg d'Ediciones Arión de l'editor Fernando Baeza, amic d'Ayesta i contertulià del Café Gijón als anys de la postguerra.

Havien de passar setze anys fins que, el març de 1974, Seix Barral publicà de nou la novel·la dins la seva mítica col·lecció «Biblioteca Breve», la qual cosa va suposar l'inici de la vida barcelonina d'*Helena o el mar del verano*. Pere Gimferrer, que en aquest moment era el director literari de l'editorial, en una carta a Joan Peruchó es queixava de la poca informació que hi havia sobre Julián Ayesta: «Per a la solapa del llibre en projecte no consta en cap de les quatre edicions de *Quién es quién de las letras españolas* ni en el *Diccionario de autores* [...]. Com a escriptor, res de res.» Recordem que Joan Peruchó i Julián Ayesta s'havien conegut al col·legi Mayor César Carlos mentre preparaven oposicions i que *Helena...* havia causat una gran impressió en el poeta català, la primera narració del qual, *Diana i la mar morta*, va rebre fortes influències de l'escriptor de Gijón. Finalment, Pere Gimferrer sol·licita a Ayesta que li en-

L'escriptor i diplomàtic de Gijón Julián Ayesta, 1919-1996, autor d'*Helena o el mar del verano*, editada per Seix Barral a proposta de Joan Ferraté quan n'era director editorial Pere Gimferrer. La novel·la també es va publicar per indicació de Ferraté mateix al segell Sirmio de Quaderns Crema i, posteriorment, Vallcorba la va incloure a Acantilado.

vii un petit text autobiogràfic i assenyala que «*sería muy conveniente que nos mandara también un ejemplar de la obra, puesto que no tenemos ninguno. Si usted sólo tuviera un ejemplar, lo fotocopiaríamos y se lo devolveríamos inmediatamente*» per tal que pogués ser editada.

Tot i que Pere Gimferrer coneixia la novel·la perquè l'havia llegida anys enrere d'un exemplar prestat per Felicidad Blanc, vídua del poeta Leopoldo Panero, no va ser ell qui va proposar-ne la publicació, sinó el crític i editor Joan Ferraté.

Al cap de poc temps de la tràgica mort de Víctor Seix a Frankfurt, Carlos Barral abandona l'editorial Seix Barral i el substitueix, segons recorda a les seves memòries, «*mi viejo amigo Juan Ferrater, que había heredado mi sillón direccional en Seix Barral tras haberme engañado acerca de sus intenciones*». Entre els anys 1970 i 1973, Ferraté ocupa el càrrec de director general de Seix Barral i un dels contractes que va dur a terme va ser la publicació d'*Helena o*

«Ferraté descriu Julián Ayesta com “un escriptor admirable. El seu domini del tema és absolut i ple d’ironia”.»

«La novel·la de Julián Ayesta ha estat traduïda al francès, l’alemany, l’anglès, l’holandès i el grec. Seria interessant que, en el centenari del naixement de l’escriptor de Gijón, una editorial de prestigi com Quaderns Crema la incorporés al seu catàleg traduïda al català.»

el mar del verano. La novel·la es va editar un any més tard, després que Ferraté abandonés l’editorial per continuar la seva tasca docent a la Universitat d’Alberta (Edmonton, Canadà).

Un cop tornat a Barcelona col·labora amb Jaume Vallcorba, el qual a finals dels anys setanta havia fundat l’editorial Quaderns Crema. Quan, a la tardor de 1987, l’editor inicia la seva nova aventura en castellà amb Sirmio —el nom de l’editorial, d’inspiració catuliana, va ser a iniciativa de Ferraté—, el crític català va proposar de nou la publicació de la novel·la de Julián Ayesta; *Helena o el mar del verano* apareix en el primer número de la col·lecció «Biblioteca Menor». El 1999, un cop desapareguda Sirmio, Jaume Vallcorba, tractant de consolidar un catàleg en castellà, funda l’editorial Acantilado. Un any després, *Helena o el mar del verano* s’incorpora al catàleg de la nova editorial. Des d’aquest moment no ha deixat de reeditar-se i ha tingut la fortuna de pertànyer a una de les editorials que més cura posen en l’aspecte formal del llibre: «*impreso en papel offset satinado ahuesado con pH neutro de 80 g. Cosido con hilo vegetal está encuadernado en rústica, con solapas y guardas de papel de pura celulosa natural, de 100 g, rojo fuego, marcado al fieltro por ambas caras, y con cubierta de cartulina estucada a una cara, también de celulosa natural, fabricada en medio neutro*». Segons recordava Jaume Vallcorba, «vull que els meus llibres perdurin 500 o 600 anys». Potser també serà aquest el destí de la novel·la de Julián Ayesta.

Joan Ferraté, que va conèixer *Helena o el mar del verano* des que el va editar Ínsula, va ser un dels primers crítics a escriure una ressenya de la novel·la. Curiosament, l’anàlisi que en fa en un article per al número 20 de la revista «Laye» de 1952 ha estat considerada per la crítica posterior com un dels escassos judicis negatius que ha tingut la novel·la al llarg dels anys. Això no obstant, una lectura

atenta de la ressenya de Ferraté desmenteix aquesta afirmació. Si bé és cert que a la primera part de la seva crítica tracta d’identificar la novel·la d’Ayesta amb aquesta escola literària, l’estil de la qual «*es una mezcla peculiar de puerilidad e ironía [...] cuyo objetivo es la ñoñez sentimental, y es su definición: “estilo memo”*», aquestes paraules són, en part, una picada d’ullet cap a uns quants amics, entre els quals Jaime Gil de Biedma, que, anys més tard, encara recordava entre rialles les paraules de Joan Ferraté, segons explica el poeta i editor Jordi Cornudella, marmessor literari del crític barcelonès. La segona part de la ressenya de l’article de «Laye» no en deixa cap dubte. Descriu Julián Ayesta com «*un escritor admirable. Su dominio del tema es absoluto y lleno de ironía. [...] Se halla penetrada de lucidez gracias a una técnica de contrastes muy simples y muy sabiamente repartidos*». I acaba la crítica ressaltant les seves influències de l’*Ulisses* o de *Retrat de l’artista adolescent* de Joyce en «*la sensibilidad para el tema y la selección dirigida por ella en la realidad de los datos que han de ser transfigurados literariamente*».

La novel·la de Julián Ayesta ha estat traduïda al francès, l’alemany, l’anglès, l’holandès i el grec. Seria interessant que, en el centenari del naixement de l’escriptor de Gijón, una editorial de prestigi com Quaderns Crema incorporés al seu catàleg la novel·la traduïda al català amb alguna de les il·lustracions de Leonard Beard per a la portada.

Julián Ayesta va tenir la sort de comptar amb grans editors que van intuir des del començament la qualitat de la seva obra. I entre aquests cal destacar Joan Ferraté com el seu principal valedor. A través dels anys va mantenir *Helena o el mar del verano* viva en la seva memòria, la qual cosa va suposar donar a conèixer un escriptor que, com Francesc Trabal, buscava «contribuir [...] a fixar el punt dolç de la vida a través d’un punt de vista personal».